

prof. Dr hab. Rafał Jacek Delekta
mail. delektarafaljacek@gmail.com

RECENZJA

Pracy doktorskiej Pana mgr. Jose Maria Florencio w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie dyrygentura, „*Prawykonanie współczesnego dzieła muzycznego w perspektywie koncepcji interpretacyjnej dyrygenta*”, zlecona pismem z dnia 19 grudnia 2017 roku przez Radę Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Muzyki Kościelnej, Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu

1. Opinia dotycząca dokumentacji

Przedstawiona przez Kandydata dokumentacja została sporządzona prawidłowo, przejrzysto i z zachowaniem właściwego układu dokumentów. Zawiera udokumentowane osiągnięcia doktoranta we wszelkich przejawach jego działalności i spełnia wymogi ustawy.

Podstawowe dane o doktorancie

Jest dyrygentem polsko-brazylijskim. Urodził się w Brazylii i tam rozpoczął edukację artystyczną. W okresie szkolnym poznał grę na wszystkich instrumentach orkiestrowych, fortepianie i gitarze klasycznej. W wieku 17 lat został koncertmistrzem altówek Orquestra Sinfonica de Minas Gerais.

Równocześnie kształcił się, jako dyrygent, między innymi na Universidade de Minas Gerais, w Juilliard School w Nowym Jorku i Musikhochschule w Wiedniu u pedagogów Eleazar de Carvalho (uczeń Siergieja Kusewickiego), David Machado (uczeń Sergiu Celibidache), czy Eugene Ormandy.

Z Polską związał się w 1985 roku, kiedy otrzymał stypendium i został studentem w klasie profesora Henryka Czyża w Akademii Muzycznej im. F. Chopina w Warszawie. Już w trakcie studiów rozpoczął aktywną działalność koncertową. W 1989 roku uzyskał tytuł magistra i dyplom z wyróżnieniem. Rozpoczął również pracę, jako dyrygent w Teatrze Wielkim w Łodzi.

Pełnił funkcje: Dyrektora Artystycznego w Państwowej Operze we Wrocławiu (1990-1991), Dyrektora Naczelnego i Artystycznego Orkiestry i Chóru Polskiego Radia i Telewizji w Krakowie (1992-1994), I Dyrygenta Teatru Wielkiego w Warszawie (1991-1994), Dyrektora Muzycznego Teatru Wielkiego im. S. Moniuszki w Poznaniu (1995-1997), Dyrektora Naczelnego i Artystycznego Filharmonii Poznańskiej im. T. Szeligowskiego (1998-2004), Regente Titular Orquestra Sinfonica do Theatro

Municipal de Sao Paulo (2006-2010), Z-cy Dyrektora ds. Muzycznych w Operze Bałtyckiej w Gdańsku (2007-2010), Szefa-Dyrygenta orkiestry Capella Bydgosiensis w Filharmonii Pomorskiej, w Bydgoszczy (2007-2015).

Jego doświadczenie obejmuje wszystkie obszary sztuki dyrygenckiej. Ma w swoim repertuarze utwory od baroku, aż do najnowszej muzyki. Od muzyki kameralnej, poprzez koncerty symfoniczne, aż do największych form oratoryjnych, muzyki filmowej i dzieł scenicznych (jak opery, operetki, musicale i balety).

Jego dorobek (przedstawiony w dokumentacji) to ponad 450 koncertów, zrealizował 35 premier operowych, 11 premier baletowych, poprowadził setki spektakli operowych i baletowych. Nagrał 17 płyt, kilkadziesiąt nagrań archiwalnych dla Polskiego Radia. Wiele z wykonywanych utworów było prapremierami światowymi lub polskimi.

Dyrygował na estradach Polski, Brazylii, Niemiec, Francji, Martyniki, Belgii, Luksemburga, Wielkiej Brytanii, Włoch, Słowacji, Hiszpanii, Portugalii, Argentyny, Urugwaju, Egiptu, Izraela, Turcji, Rosji, Finlandii, Japonii i Cypru.

Prowadzona przez doktoranta Orquestra Sinfonica do Theatro Municipal de Sao Paulo, wykonała dzieła Krzysztofa Pendereckiego, Witolda Lutosławskiego, Karola Szymanowskiego, Wojciecha Kilara, Mieczysława Karłowicza, Fryderyka Chopina, czy Ignacego Paderewskiego.

Za swoją działalność był honorowany: Sereia de Ouro - Nagroda telewizji Globo, Tytuł Honorowego prezesa Polonii Brazylijskiej, Medal Zakonu Św. Łazarza, Nagroda Srebrna Łódka - nagroda Towarzystwa Przyjaciół Łodzi za najlepszy spektakl sezonu 1991/1992 (*Cavaleria Rusticana* i *Ernani*), Nagroda stowarzyszenia krytyków brazylijskich APCA - Najlepszy Dyrygent Sezonu 1992, Srebrna Gloria Artis w 2010 roku.

Pracuje również z młodzieżą m. in. poprowadził koncerty z orkiestrą Liceum Muzycznego im. Karola Szymanowskiego w Warszawie, Akademii Muzycznych we Wrocławiu, Warszawie, Łodzi i Poznaniu.

Jako pierwszy w historii dyrygent z Polski poprowadził w 2004 roku masterclass w Konserwatorium Moskiewskim oraz zadyrygował tam koncert muzyki polskiej i brazylijskiej.

Prowadził również Międzynarodowe Warsztaty Orkiestrowe w Europejskim Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego w Lusławicach (uczestnicy z 17 krajów) i trzykrotnie, Warsztaty Dyrygenckie na Akademii Muzycznej w Gdańsku. Współpracuje też z Santander Orquestra, z którą nagrał płytę z utworami Chopina i Dvoraka (2016).

Wymienione powyżej dokonania a także dorobek przedstawiony w dokumentacji są zgodne z wymaganiami ustawy i pozwalają na

rozpoczęcie oceny pracy doktorskiej.

Należy tu jednak podkreślić fakt nieprzystawiania przepisów dotyczących procedur przewodowych do rzeczywistości. Dyrygent z takim dorobkiem jak Jose Maria Florencio „marnuje” swoje dokonania na uzyskanie doktoratu a częstokroć artyści ubiegający się o stopień doktora habilitowanego nie legitymują się aż takimi dokonaniem. Recenzent wielokrotnie, w różnych gremiach przedstawiał swoje stanowisko w tej sprawie wnosząc, aby zadbano o specjalny tryb przewodowy dla artystów tej miary, co doktorant.

Ocena Dzieła Artystycznego

Pan Jose Maria Florencio, jako dzieło artystyczne – przedstawia koncert, zarejestrowany w dniu 24 marca 2017 roku na VII Festiwalu Prawykonania Polska Muzyka Najnowsza w Katowicach w wykonaniu Narodowej Orkiestry Polskiego Radia pod dyrekcją doktoranta.

Wykonano utwory będące bazą rozważań dysertacji:

Krzysztofa Wołka *SPIN* na wielką orkiestrę symfoniczną i live electronics, Dariusza Przybylskiego *FONTANA DI AMORE PER NESSUNO. OMAGGIO A PASOLINI* na saksofon, sopran chłopięcy i orkiestrę (soliści Alina Mleczko sax, Józef Biegański sopran) oraz Romana Czury *II SYMFONIEŃ Wie ein Naturlaut* również na orkiestrę symfoniczną.

1. *SPIN* Krzysztofa Wołka

Utwór niezwykle interesujący, prezentujący fachowość kompozytora w poszukiwaniu ciekawych rozwiązań barwowych z wykorzystaniem wielkiego aparatu orkiestrowego. Barwy te wciąż konkurują z warstwą elektroniczną.

Autor recenzji kilkakrotnie przesłuchał nagranie obserwując partyturę, aby postarać się wyłapać niedoskonałości. Jednakże praca doktoranta z orkiestrą była tak dokładna, że trudno znaleźć jakikolwiek negatywny element wykonania. Partytura jest zrealizowana w pełni pod każdym względem. Tak istotne w tym utworze proporcje pomiędzy grupami instrumentów są zrealizowane z wysokim smakiem. Słuchając ma się pewność, że partytura została przez dyrygenta wnikliwie przemyślana. Pieczołowicie zrealizowano całą warstwę artykulacyjną. Poszczególne wydarzenia muzyczne przechodzą logicznie jedno w drugie. Słychać wręcz pewną rękę prowadzącą orkiestrę.

Niestety autor recenzji nie miał możliwości uczestniczenia w koncercie, co uniemożliwiło przeżycie na żywo utworu posługującego się dźwiękiem przestrzennym, wypełniającym całą salę koncertową. Jednakże, mimo braku tego argumentu, należy pracę doktoranta ocenić bardzo wysoko.

FONTANA DI AMORE PER NESSUNO. OMAGGIO A PASOLINI Dariusza Przybylskiego.

Utwór bardzo trudny w realizacji ze względu na chociażby dwa elementy – intonację oraz precyzję rytmiczną w często występujących partiach nota contra notam zarówno w pomniejszych zestawieniach grup instrumentów jak i prawie całych sekcji. Na pewno olbrzymim atutem wykonania jest jakość zespołu orkiestrowego NOSPR. Autor recenzji obawia się, że niewiele mamy orkiestr, które wykonałyby ten utwór z taką precyzją.

Oprócz tych „ułatwień” ze strony zespołu, słyhać przede wszystkim zdecydowaną koncepcję interpretacyjną dyrygenta. Znakomicie ujęta jest forma a przede wszystkim panowanie nad elementami agogicznymi na przestrzeni całego utworu. Co prawda, odnosi się wrażenie przesunięć w pionach w okolicach taktu 350, jednakże może to być złudzenie.

Bardzo interesująco pod względem energetycznym poprowadzony jest falujący dialog sopranu z saksofonem. To rzeczywiście urzekające miejsce utworu.

II SYMFONIA Romana Czury

Utwór najbardziej „symfoniczny”, pomimo dużej obsady poprzednich. Ważne jest w nim przede wszystkim zbudowanie formy oraz operowanie dużymi strukturami muzycznymi.

Doktorant poprowadził tę symfonię bardzo dobrze, wyciągając z partytury wszystkie ważne elementy. Satysfakcję przynosi śledzenie budowy napięć oraz logiczna proporcja temp.

Oprócz początkowego, może zbyt „żywiolowego” przebiegu rytmicznego w smyczkach, gdzie lekko zachwiała się precyzja, nagranie pokazuje pieczołowite przygotowanie i wykonanie partytury. Doktorant sprawnie porusza się tu w symfonicznej materii, ewidentnie wnosząc wkład swojego doświadczenia. Słyhać to w zakresie wspomnianej już architektoniki jak i wręcz w „zabawie” barwami i wielokrotnie podkreślaną energetycznie artykulacją. Autor recenzji jest w pełni przekonany, że czerpanie przez doktoranta z zasobów doświadczeń już zrealizowanych utworów przełomu XIX i XX wieku pozwala doktorantowi odczytać symfonię Czury w kreatywny sposób.

Dzieło artystyczne mgr. Jose Maria Florencio w postaci zarejestrowanego wykonania utworów Krzysztofa Wołka *SPIN* na wielką orkiestrę symfoniczną i live electronics, Dariusza Przybylskiego *FONTANA DI AMORE PER NESSUNO. OMAGGIO A PASOLINI* na saksofon, sopran chłopięcy i orkiestrę (soliści Alina Mleczko sax, Józef Biegański sopran)

oraz Romana Czury *II SYMFONIE* *Wie ein Naturlaut* również na orkiestrę symfoniczną, oceniam bardzo wysoko i stwierdzam, że spełnia wymagania Ustawy.

Recenzja części opisowej

Konstrukcja części opisowej jest jak najbardziej prawidłowa. Składa się ze Wstępu, w którym doktorant informuje o jego koncepcji doktoratu oraz przedstawia dzieło artystyczne.

W Rozdziale I omawia zarys problematyki współczesnego dzieła muzycznego w optyce prawykonania. Autor recenzji, wychowanek środowiska Krakowskiej Szkoły Teoretycznej, z satysfakcją odnotowuje fakt opierania się doktoranta w rozważaniach, poza koncepcjami Romana Ingardena, na zasadach Interpretacji Integralnej, stworzonej przez prof. Mieczysława Tomaszewskiego.

Słusznie dzieli omówienie na sam aspekt dzieła, kontynuując rozważania z perspektyw, prawykonania, jego uczestników, kompozytora, wykonawcy i odbiorcy.

W Rozdziale II doktorant przedstawia proces budowania koncepcji wykonania utworu. W rozważaniach dotyczących interpretacji logicznie dzieli ten proces na elementy: pracy własnej, pierwszego czytanie partytury i wstępnej analizy, przygotowanie partytury – sposób zaznaczania nut, identyfikowania problemów wykonawczych oraz doboru techniki dyrygenckiej.

Co istotne, szczególnie w podrozdziale dotyczącym oznaczania partytury, nie narzuca żadnych wzorców a jedynie podaje zasady rządzące poszczególnymi elementami pracy. To znów wynik olbrzymiego doświadczenia.

Logiczną kontynuacją jest etap właściwy kształtowania interpretacji – praca z orkiestrą, taki jak np. planowanie prób. Rozdział kończy, oparty na olbrzymim doświadczeniu doktoranta, niezwykle ciekawy opis zderzenia teorii z praktyką

Rozdział III, pod tytułem: *„Implementacja procesu kształtowania interpretacji z uwzględnieniem specyfiki prawykonania. Studium przypadku.”* Doktorant dzieli na cztery części.

W pierwszej omawia poszczególne dzieła opisując ich specyfikę i problematykę. Każdy utwór poprzedzony jest notką biograficzną o kompozytorze. Tu należałoby się zastanowić czy informacje o autorach kompozycji nie powinny znaleźć się jednak w aneksie?

Część druga to problemy wykonawcze, również omawiane oddzielnie w każdym utworze.

Część trzecia, dobór techniki dyrygenckiej, to wręcz podręcznik dla młodych adeptów dyrygentury, klarownie przedstawiająca jak adaptować gest do przekazania informacji zawartych w partyturze.

Wreszcie część czwarta, w której doktorant syntetycznie omawia przebieg prób. Tu należałoby bardzo wyraźnie podkreślić, że uwagi te dotyczą wykonania konkretnego koncertu, z konkretną – świetną – orkiestrą, w konkretnej – rewelacyjnej – sali z właściwymi możliwościami technicznymi. Przebieg prób w innej sali i z inną orkiestrą, szczególnie o innym poziomie artystycznym, byłby na pewno bardziej skomplikowany!

Ten właśnie problem doktorant przedstawia, jako jeden z elementów Wniosków końcowych pisząc:

„I o ile mogę sądzić, że omówiłem najważniejsze zagadnienia łączące się z tematem niniejszej pracy odnoszę równocześnie wrażenie, że wyczerpanie go jest zadaniem niemożliwym. Nadal istnieje potrzeba zgłębiania tego tematu zarówno od strony praktycznej, jak i teoretycznej skutkująca poszerzaniem literatury.”

Część opisową pracy doktorskiej mgr. Jose Maria Florencio oceniam wysoko i stwierdzam, że spełnia wymogi Ustawy.

2. Konkluzja

Konkluzja oceny pracy doktorskiej Pana mgr. Jose Maria Florencio w dziedzinie sztuk muzycznych, dyscyplinie dyrygentura, „*Prawykonanie współczesnego dzieła muzycznego w perspektywie koncepcji interpretacyjnej dyrygenta*”

Omawiana praca doktorska jest w obu swych elementach – dziele artystycznym i jego opisie pełnym kompendium problematyki dotyczącej prawykonania utworów muzyki najnowszej z perspektywy dyrygenta.

Pomimo iż posługuje się ogólnie obowiązującymi i stosowanymi metodami pracy kapelmistrza jest nowatorska, jako ich synteza. Poza tym dotyczy utworów prawykonanych, czyli pozbawionych omówienia oraz pierwszy raz przedstawionych przez doktoranta.

Wykonawstwo i omówienie nowych pozycji repertuarowych oraz wspomniane kompendium wiedzy o nich i metodach ich wykonania są niezaprzeczalnym wkładem w dyscyplinę dyrygentura.

Istotnym również jest fakt bezsprzecznie wysokiej pozycji doktoranta w środowisku dyrygenckim naszego Kraju. Dlatego też autor recenzji podkreśla jeszcze raz fakt, że dorobek i właśnie pozycja artystyczna doktoranta są nieporównywalne z większością doktoratów dyrygenckich, przeprowadzanych na naszych Uczelniach – wręcz

mogłyby stanowić podstawę do ubiegania się przez Jose Maria Florencio, CO NAJMNIEJ stopnia doktora habilitowanego.

Dlatego też stwierdzam, że zarówno dzieło artystyczne jak i opis dzieła mają element nowatorski, wnoszą ważki wkład w rozwój dyscypliny oraz w pełni spełniają wymogi Ustawy dotyczące pracy doktorskiej. Wnioskuje, zatem do Rady Wydziału Dyrygentury Chóralnej, Edukacji Muzycznej i Muzyki Kościelnej, Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu o dopuszczenie Pana mgr. Jose Maria Florencio do publicznej obrony.

Podstawa prawna, ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, artykuł 13 (z późniejszymi zmianami).

Poza tym Recenzent wnioskuje do Rady Wydziału o przegłosowanie uchwały oceniającej przedstawioną pracę doktorską mgr. Jose Maria Florencio, jako wyróżniającą.

Prof. Dr hab. Rafał Jacek Delekta

Kraków, 26 lutego 2018

